

'Kültür' Bakanlığı

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Kültür Bakanlığı'nın yeniden merkez sol kimlikli bir yönetime geçmesi, eğer gerekli adımlar atılabilir ve gerekli düzenlemeler yapılabilirse,

önemlidir. Bu doğrultuda iki kurumsal kabule dayalı iki uygulamada bulunulmalıdır.

Öncelikle, Kültür Bakanlığı bir ideoloji bakanlığıdır. Yapılacak hiçbir işte bu gerçek unutulmamalıdır. Kaldı ki merkez sağ bu olguyu çok erken bir tarihte kavramış ve çok etkin bir biçimde uygulamıştır. Bunda da yadırganacak bir şey yoktur; çünkü, merkez sağın temel kültür anlayışı merkezizetçi, tekil ve tepeden inmecidir. Yapılması gereken de bu mantığı aşmak, onu çoğulcu, ademimerkezizetçi ve sivil bir modelle değiştirmektir.

Türkiye'de, merkez sağ iktidarların kültür kabulü aynı ideolojinin devlet ve siyaset anlayışıyla örtüşür. Orada da, devletin merkez olduğu bir tercih esastır. Gelişme ise aslında bu merkezden ve onun temsil ettiği 'doğrudan' uzaklaşmaktır. Siyasetin amacı ve anlamı, eğer öylesi bir durum ortaya çıkarsa sistemi yeniden o başlangıç noktasına çekmektir.

Bu 'değişmezlik' anlayışı üstüne oturmuş olan siyasi model, kültürün de mutlak, değişmez ve daima geçmişle ilgili olduğunu kabul eder. Ulusal kültür denilen, aslında geçmişte üretilmiş ve bugün de aynen sürdürülmek istenen kültürdür. Bu nedenle devlet farklı kültürel tercihlere ve üretimlere karşıdır; onları bir tehdit kabul eder.

Oysa, günümüz dünyası böylesi bir yaklaşımı kaldıramaz; çünkü, bu anlayışın aşılması bir demokrasi modeliyle ilişkisi olduğunu bilir.

Bugünkü demokrasi, çoğulcu, yerinden yönetimi öngören, katılımcı, paylaşımcı, değişik kimlikleri kabul eden, dolayısıyla 'fark', 'öteki' kavramlarına açık bir modeldir. Devletin değil toplumun, cemaatin değil bireyin, nesnel varsayımın değil öznel gerçeğin egemenliğini tercih eder. Yeni bir kültür politikası da bu kabul ile iç içe geçmek zorundadır; çünkü, bu demokrasinin bizatihi kendisi kültürel bir temele yaslanmıştır. Dolayısıyla da artık şu ya da bu demokrasiden kültüre değil doğrudan yeni bir kültürden demokrasiye geçiş söz konusudur.

Bu ilk kuramsal kabulün uygulaması şudur: Böyle bir modelin ayağa kaldırılabilmesi, özellikle Türkiye'de, devletin 'mutlak', iktidarın 'muhtar' olduğu modelin ve kültürün 'değişmezliği' anlayışının aşılmasıyla mümkündür. Bu doğrultuda yapılacak olan da bellidir: Devlet, kültürel alanda değişimi içine sindirecek, belirleyici rol üstlenmeyecek, işlevlerinden vazgeçecek, yalnızca toplumun kendi ürettiği kültürün güçlenebilmesi ve ifade olanağı bulabilmesi için gerekli altyapıyı hazırlayarak kaynakları aktaracaktır. Ademimerkezizetçi, ilgili kültürel üretim alanlarındaki sivil örgütlenmelerle iç içe geçmiş ve onların özerkliğini benimseyerek yönlendiriciliğini kabul etmiş bir yapı bu modeli gerçekleştirebilir. Kaldı ki son SHP - CHP yönetimlerinde "Ulusal Kültür - Sanat Kurulu" adıyla böyle bir kurum oluşturulmuştur. Şimdi yapılması gereken ona işlerlik kazandırmaktır.

İkinci husus, sağın tekelinde bulunduğu varsayılan ulusal kültür kavramıyla ilgilidir. Bu kavram kimsenin uhdesinde değildir. Önemli olan ulusal kültürün ne ifade ettiğini bilmektir. Ulusal kültür, Türkiye'de yalnızca Selçuklu - Osmanlı hattı değildir. O, yeryüzünün en görkemli kültürel birikimlerinden birisidir ve mutlaka ihya edilmelidir. Ne var ki bugünkü toplumun belleğini oluşturan tüm bir kültürel birikimi de o bağlamda görmek ve değerlendirmek gerekir. Bu durumda geçmiş kültürün sınırları Selçuklu - Osmanlı'ya olduğu kadar Asyatik şamanizmden Müslümanlık - Selçuklu öncesi Anadolu kültürlerine, erken Hıristiyanlık dönemine, Bizans'a, da uzanır. Yeni bir mantık bu potayı benimsemeli, orada yer alan hiçbir dönemi dışlamamalıdır. Ayrıca da bugünkü Anadolu'nun bağrında yaşayan etnik kimlikler, onların kültürleri bir zenginlik sayılmalı ve korunmalıdır. Kendilerini ifade ve geliştirme olanağı yaratılmalıdır.

Bu kabulün uygulamaya koyulabilmesi için de devlet etkinliği olarak yapılması gereken tek şey o birikimi gün ışığına çıkarmaktır; yani, hiç zaman yitirmeksizin müze, koruma ve arşiv çalışmalarına başlamaktır. Cumhuriyet döneminin gözden çıkardığı tüm bir 'kült' yeniden topluma ve toplumsal belleğe sunulmalıdır. O birikimin nasıl eridiği düşünülürse bir ayıklamaya gitmek bile gereksizdir.

Bu anlayışın toplumsallaştırılarak somutlaştırılması, dolayısıyla Kültür Bakanlığı'nın daraltılması ve askıya alınması, gerek onu gerekse toplumu muhtemel Güner ve Kahraman tehditlerinden korumanın galiba tek yoludur.